Συνόψεις

Ο Νόμος και η εικόνα

Κώστας Δουζίνας

Η πολιτική εξουσία, ο νόμος και οι εικόνες συνδέονται στενά. Η θεολογία, η φιλοσοφία και το νομικό σύστημα είχαν από πάντα διαμορφώσει περίπλοκους κανόνες για τις εικόνες. Η εικονοφιλική και η εικονοκλαστική παράδοση, δρώντας συμπληρωματικά, συνδυάσθηκαν ώστε να κατασκευάσουν την υποκειμενικότητα και να συμφιλιώσουν την ανθρωπότητα με την περατότητα. Στη νεωτερικότητα, ο νόμος αντικατέστησε τη θρησκεία, ενώ η φιλοσοφία συνέλαβε τη νομιμότητα μέσω της αισθητικής κατηγορίας του υψηλού. Ο νόμος αντιλαμβάνεται τη σημασία που έχει ο έλεγχος των εικόνων για τη διατήρηση του κοινωνικού δεσμού και συνδράμει στην οργάνωση ενός καθεστώτος αποδεκτών εικόνων και απαγορευμένων ειδώλων, πράγμα που ισοδυναμεί με μια σύνθετη νομική διαχείρηση της αισθητικής και με μια συναφή αισθητική οργάνωση του νόμου.

Μεταμοντερισμός, υπερπραγματικότητα και η ηγεμονία του θεάματος στο Νέο Χόλιγουντ: Η περίπτωση της Ζωντανής Μετάδοσης

Μιχάλης Κοκκώνης

Σκοπός της μελέτης αυτής είναι η διερεύνηση της σημασίας των σύγχρονων ταινιών στο "Νέο Χόλλιγουντ" μέσα από τις κοινωνικο-οικονομικές και πολιτιστικές συνθήκες που έχουν επικρατήσει τελευταία. Με τη μεταστροφή της προς τις υπερπαραγωγές (Blockbusters) από το 1975 και μετά, η αμερικανική κινηματογραφική βιομηχανία άλλαξε ριζικά τόσο στον τρόπο παραγωγής όσο και στον τρόπο εμπορίας των προϊόντων της. Αυτό που η μελέτει επιχειρεί να επισημάνει είναι ότι μόνον αφού λάβουμε υπ' όψη την τεράστια μεταφόρφωση του Χόλλιγουντ, (δηλ. το άνοιγμά του σε νέες αγορές και τη διάθεση ταινιών μέσα από διαφορετικά μέσα, όπως και το ότι οι εταιρείες παραγωγής έχουν μεταβληθεί σε γιγαντιαίες πολυεθνικές,) τότε μόνο θα είμαστε σε θέση να εκτιμήσουμε τη σημασία των νέων υπερπαραγωγών, που έχουν γίνει πια ο κανόνας στο Χόλλιγουντ. Επιλέγοντας μια ταινία για τον αυτοαναφορικό της χαρακτήρα, Το Ζωντανή Μετάδοση (*The Truman Show*), επιχειρώ να αναλύσω τους τρόπους που η ται-

νία έμμεσα σχολιάζει ή εύγλωττα παρουσιάζει τη νέα κατάσταση πραγμάτων στην αμερικανική βιομηχανία του θεάματος. Η προσέγγισή μου θα βασιστεί όχι τόσο σε μια αφηγηματική ανάλυση, αλλά τοποθετώντας την ταινία στο πλαίσιο της κριτικής και θεωρητικής του μεταμοντερνισμού.

Λεκτικό - Οπτικό - Δυνητικό: Η ιστορία των MUD

Alison McMahan

Σύμφωνα με τον Manuel Castels έχουμε εδώ και λίγο καιρό εισέλθει στην εποχή των Πλανητικών Δικτύων, στο πλαίσιο των οποίων η Κουλτούρα έχει γίνει καθαρά αυτο-αναφορική, αφήνοντας έξω τη Φύση. Η παρούσα εργασία προτείνει ότι τα MUD (συμπεριλαμβανομένων και των MOO, MUSH, MUCK κλπ.) αποτελούν ένα από τα συμπτώματα αυτής της νέας εποχής, καθώς και ένα ιδανικό μικρο-πεδίο για τη μελέτη της. Τα MUD είναι ηλεκτρονικές κοινότητες που περιλαμβάνουν προγραμματισμένους χαρακτήρες και τεχνητές ψηφιακές προσωπικότητες πίσω από τις οποίες κρύβονται οι παίκτες. Η δομή τους είναι καθαρά χωρική και βασίζεται στο χάρτη του κόσμου. Τα MUD μπορεί να είναι κειμενικά, δυσδιάστατα ή και τρισδιάστατα. Η παρούσα εργασία εστιάζεται στα κειμενικά MUD και ξεκινά διαγράφοντας την ιστορική τους εξέλιξη, από το βασισμένο στους φανταστικούς κόσμους του Lewis και του Tolkien επιτραπέζιο παιγνίδι "Dungeons and Dragons" έως τα πρώτα MUD των τελών της δεκαετίας του 1970 και των αρχών της δεκαετίας του 1980. Μια λεπτομερής ανάλυση επιφυλλάσσεται για το MUD που είναι γνωστό με το όνομα Angalon. Εξετάζονται οι διάφοροι χαρακτήρες και πλοκές του, καθώς και η πλοήγηση στο χώρο του, ο οποίος έχει μελετηθεί από θεωρητικούς σαν τους Aarseth, Landow και Murray. Τα MUD συνιστούν ένα μοναδικό είδος αφηγήματος εξαιτίας της ρευστής φύσης των συντελεστών του και του σταθερού χαρακτήρα των διαδικασιών του, η πλοκή του οποίου παράγεται μέσω μιας διαδραστικής σύνθεσης. Εάν εκλάβουμε το παίξιμο των MUD ως διηγητικό, και τις άλλες συναφείς δραστηριότητες – όπως είναι η δημιουργία των χαρακτήρων – ως μη-διηγητικές, καθίσταται δυνατό να εφαρμόσουμε τις θεωρίες περί αφηγηματικών επιπέδων, σαν κι αυτή του Branigan, στη μελέτη της διαδραστικής μυθοπλασίας τους.

Το δυτικό βλέμμα και η ελληνική φωτογραφία
Η περίπτωση της Nelly's

Νίκος Παναγιωτόπουλος

Το ζήτημα που διαπραγματεύεται το κείμενο αυτό αφορά την πολιτισμική επιβολή που με αθόρυβο τρόπο – συνεπώς χωρίς αντιστάσεις, επιτυγχάνεται μέσα απο δύο πανίσχυρα υπερκωδικοποιημένα και αλληλένδετα συστήματα. Κύριο χαρακτηριστικό τους είναι οτι εμφανίζονται ως "φυσικές" λειτουργίες κρύβοντας επιμελώς την πολιτισμική τους συγκρότηση. Πρόκειται για την οπτική αντίληψη, το βλέμμα και τη Φωτογραφία, ενα σύγχρονο απεικονιστικό μέσο που υποστηρίζει, επιβεβαιώνει αλλά και διαμορφώνει την αντίληψή μας. Το "Δυτικό βλέμμα", – ένας τρόπος θέασης, δηλαδή ερμηνείας και αξιολόγησης του Κόσμου, και το φυσικό παράγωγο και αναπαράγωγό του – το φωτογραφικό μέσο, έχουν επιδράσει και επιδρούν καταλυτικά στους τρόπους που αντιλαμβανόμαστε, ερμηνεύουμε, διαχειριζόμαστε και αξιολογούμε την πραγματικότητα και τα αληθοφανή φωτογραφικά υποκατάστατά της. Η ελληνική Φωτογραφία σε όλες της τις μορφές και χρήσεις της ειναι ταυτόχρονα φορέας και των δύο συστημάτων. Μια παραδειγματική, για την σχετική κριτική προσέγγιση του ζητήματος περίπτωση, αποτελεί η *Nelly's*. Αφ' ενός γιατί έχει μεσολαβήσει ικανός χρόνος – για μια περισσότερο ψύχραιμη εκτίμηση του έργου της, και αφ' ετέρου γιατί σε αυτό το τελευταίο, αισθητικά και ιδεολογικά δυτικά δάνεια συνεργούν με έξοχο εικονογραφικό τρόπο προκειμένου να απεικονισθεί μια φαντασιακή Ελλάδα.

Διασχίζοντας την Κύπρο με μια κάμερα: η ταλάντευση ανάμεσα στην όμορφη και την οργιώδη φύση

Ηρακλής Παπαϊωάννου

Το 1879 ο διακεκριμένος φωτογράφος John Thomson δημιούργησε ένα φωτογραφικό λεύκωμα με θέμα την Κύπρο, την πιο πρόσφατη βρετανική κτήση. Η εργασία του αυτή στέκεται πολλαπλά αποκαλυπτική. Πίσω από το μανδύα του περιηγητισμού αναδύεται ένα αρκετά διεξοδικό εγχειρίδιο αποίκισης, ένας πρώιμος τουριστικός οδηγός, ενώ η φωτογραφία μοιάζει να χρησιμοποιείται συγχρόνως σαν εργαλείο επηρεασμού της βρετανικής κοινής γνώμης. Το λεύκωμα του Thomson διακρίνεται για την πολυεπίπεδη χρήση της φωτογραφίας σαν εικονογραφικό μέσο, θέτοντας

πρώιμα όσο και καίρια ερωτήματα για την πολυσημία της τεχνικής εικόνας. Προσφέρεται ακόμη για τη μελέτη της ευφυούς όσο και στρατηγικής διαπλοκής λόγου και φωτογραφικής εικόνας. Ταυτόχρονα, φαίνεται να εμπεριέχει αρκετά από τα βασικά χαρακτηριστικά που υπάρχουν σε αφθονία σε μια εποχή στην οποία έχει ήδη σημειωθεί η στροφή προς τον πολιτισμό της εικόνας.

Εικόνες πολέμου και ο πόλεμος των εικόνων

Γρηγόρης Πασχαλίδης

Τις τελευταίες δεκαετίες, οι εικόνες πολέμου και οι τεχνολογίες παραγωγής/ διανομής τους έχουν ευρέως κατηγορηθεί ότι αποτελούν οργανικό μέρος της σύγχρονης πολεμικής στρατηγικής καθώς και ότι υποβάλλουν στο κοινό τους μια θεαματική, ηδονοβλεπτική και ηθικά αποστασιοποιημένη σχέση με τον πόλεμο. Η αντίληψη αυτή, η οποία έχει διαμορφωθεί κυρίως από τους S. Sontag, P. Virilio και J. Baudrillard, δείχνεται ότι απορρέει από έναν αντι-εικονιστικό λόγο που προέρχεται από τη σύνθεση αφενός των θεωριών περί μαζικής κουλτούρας και αφετέρου της αντι-τεχνολογικής και αντι-παρασταστικής σκέψης, η οποία εκφράσθηκε αρχικά από τον Heidegger και ακολούθως από τους Sartre και Foucault. Ο αντι-εικονιστικός αυτός λόγος, κληρονόμος ουσιαστικά της εικονοκλαστικής παράδοσης, καθιστώντας την τεχνική εικόνα υπεύθυνη για κάθε σχεδόν πρόβλημα του σύγχρονου πολιτισμού, καλλιεργεί ένα είδος αρνητικού φετιχισμού της, ο οποίος υποβιβάζει τους θεατές σε κυνικούς μισανθρώπους και παραλύει κάθε δυνατότητα πολιτικής δράσης. Η εναλλακτική προσέγγιση που προτείνεται εδώ αξιώνει ότι από την Αναγέννηση και μετά, το πεδίο της εικονικής αναπαράστασης γενικά, και ειδικά αυτό που αφορά την απεικόνιση του πολέμου και της βίας, σταδιακά αποδεσμεύεται από τον έλεγχο της πολιτικής και θρησκευτικής εξουσίας, καταλήγοντας, στην εποχή της τεχνικής εικόνας, να καταστεί εξαιρετικά ετερογενές και ταρασσόμενο από τις συγκρούσεις μεταξύ ανταγωνιστικών εικαστικών ιδεολογιών και ιδεολογικών οπτικών. Εξετάζοντας την απεικόνιση του πολέμου σ' αυτήν την περίοδο, αποκαλύπτεται ότι η αντι-πολεμική εικαστική παράδοση χαρακτηρίζεται από την εστίασή της στην απεικόνιση των καταστροφικών ανθρώπινων συνεπειών του πολέμου. Απέναντί της βρίσκουμε μια αντίπαλη εικαστική παράδοση που εστιάζεται στην εξιδανίκευση, την αισθητικοποίηση και τον

εξωραϊσμό του πολέμου, καθώς και τη διαρκή προσπάθεια της πολιτικής εξουσίας να επανακτήσει τον έλεγχο πάνω στην παραγωγή/κυκλοφορία των εικόνων πολέμου. Στο πλαίσιο αυτού του πολέμου γύρω από τις εικόνες πολέμου, διανοίγεται και πάλι η δυνατότητα πολιτικής παρέμβασης ενώ επανεπιβεβαιώνεται ο ιδιαίτερος χαρακτήρας του ανθρωπιστικού λόγου.

Μετα-οπτικοί χώροι: Η οπτικοποίηση του αόρατου

Γιάννης Σκαρπέλος

Έχει προταθεί η άποψη ότι "το λογισμικό είναι αόρατο και δεν μπορεί να οπτικοποιηθεί" (Brooks) και συνεπώς "δεν επιτρέπει το πνεύμα να χρησιμοποιήσει κάποια από τα ισχυρότερα εννοιολογικά εργαλεία του". Για δεκαετίες (ως τις αρχές του 1980 για την Apple και ως τα μέσα της ίδιας δεκαετίας για τους συμβατούς υπολογιστές), η απουσία γραφικού περιβάλλοντος εργασίας (GUI) από τους υπολογιστές – οι οποίοι, θα πρέπει να θυμόμαστε, έως τις αρχές της δεκαετίας του 1970 δεν διέθεταν καν οθόνη – κρατούσε το λογισμικό αόρατο και μη-οπτικοποιήσιμο. Αυτό ήταν κάτι που οδήγησε στη μυθοποίηση και τη φετιχοποίηση των υπολογιστών και της χρήσης τους. Ακολούθως, χρησιμοποιήθηκαν μεταφορικές γλωσσικές δομές για να οπτικοποιήσουν το αόρατο, για να παρουσιάσουν μια εικόνα των μη-αναπαραστάσιμων 'εργαλείων'. Σύντομα, οι μεταφορές αυτές διαδόθηκαν, οδηγώντας στη δημιουργία συγκεκριμένων εικονικών μεταφορών για τα γραφικά περιβάλλοντα εργασίας που ακολούθησαν. Η παρούσα μελέτη εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο οι μεταφορές που αφορούν το Internet (όπως λ.χ. "υπερλεωφόρος των πληροφοριών", "Λαβύρινθος", "θαλάσσιο ταξείδι", ή "Βιβλιοθήκη") δομούν τη ψηφιακή εμπειρία μας, παράγοντας εικόνες οι οποίες χρησιμοποιούνται στα ηλεκτρονικά παιχνίδια, αλλά και στην καθημερινή γλώσσα περί υπολογιστών.

Το μεταμοντέρνο υπερφυσικό: Αφρο-Αμερικάνες συγγραφείς και οι λογοτεχνικές τους δυνάμεις

Susana Vega-Conzalez

Το υπερφυσικό αποτελεί ένα από τα πάγια αφηγηματικά μοτίβα στο έργο των σύγχρονων Αφρο-Αμερικάνων γυναικών συγγραφέων. Η μεταμοντέρνα ανατροπή των οντολογικών ορίων συνο-

δεύει την πολιτισμική και εθνοτική κληρονομιά αυτών των συγγραφέων, καθώς στο πλαίσιο της τελευταίας δεν υφίσταται κάποια ξεκάθαρη διάκριση ανάμεσα στον υπερφυσικό και το φυσικό κόσμο, ανάμεσα στη ζωή και το θάνατο. Επιχειρώντας να επανορίσουν τις Δυτικές έννοιες της πραγματικότητας και της ιστορίας, οι Toni Cade Bambara, Paule Marshall, Gloria Naylor και Toni Morrison, αποδίδουν φόρο τιμής στις αποσιωποιημένες φωνές του παρελθόντος, ενισχύοντας τις σημερινές και τις μελλοντικές ταυτότητες μέσω της ανάδειξης περιθωροποιημένων τρόπων αντίληψης και κατανόησης του κόσμου. Για έναν παραδοσιακά καταπιεσμένο λαό, όπως είναι οι Αφρο-Αμερικανοί, το υπερφυσικό συνιστά έναν τόπο αντίστασης και μια πηγή δύναμης ενάντια στην κυριαρχία των λευκών. Στο λογοτεχνικό λόγο αυτό χρησιμοποιείται ως μια στρατηγική υπονόμευσης και παραβίασης των γραμμικών αφηγημάτων και των δυαδικών αντιθέσεων, καθώς επίσης και ως μια απολογία για τον υβριδισμό και την αξία μιας διαισθητικής, πνευματικής και προγονικής γνώσης. Τα μυθιστορήματα αυτών των συγγραφέων κυριαρχούνται από φαντάσματα, οράματα και προλήψεις, καθώς και από τις δυνάμεις μιας εμβληματικής μάγισσας, ο ρόλος της οποίας ως οριακής φιγούρας ανάμεσα στον ανθρώπινο και τον υπερφυσικό κόσμο αντιστοιχεί στην περιθωριακότητα της Αφρο-Αμερικανικής κοινότητας εντός της λευκής Βορειο-Αμερικανικής κοινωνίας. Ανασταίνοντας τους νεκρούς, προβάλλοντας την αξία του παρελθόντος και επαναφέροντας την εικόνα της μάγισσας, οι σύγχρονες Αφρο-Αμερικάνες συγγραφείς δημιουργούν θεραπευτικές και ενδυναμωτικές κοινότητες αντίστασης.

Η ορατότητα ως μέρος της ταξικής σημειοδότησης ορισμένων Αθηναίων διανοουμένων των αρχών του 20ού αιώνα.

Λία Γιόκα

Ένα δημοσιογραφικό σχόλιο, το απόσπασμα ενός θεατρικού έργου και κάποιες αναφορές στα φιλολογικά καφενεία αναδεικνύουν έναν από τους τρόπους ταύτισης (και αυτοαναγόρευσης σε τάξη) των διανοούμενων της Αθήνας των αρχών του εικοστού αιώνα: αφορούσε αφενός στο να γίνονται οι διανοούμενοι ορατοί *ως τέτοιοι* και αφετέρου στο να αντιπαραβάλλουν τη σωματική και αισθητηριακή τους συμπεριφορά προς εκείνην του αστού. Η έννοια της ορατότητας εξυπηρετεί στην ανάλυση του νεοτερικού

καθεστώτος κοινωνικής σήμανσης, που επέτρεψε τη δημιουργία της ανασφαλούς μα συνειδητής, πρόσκαιρα μάλιστα και ξεχωριστής, "ειλικρινούς" και "σκληρά εργαζόμενης" εθνοφυλακής των διανοουμένων.